

جهانی شدن، تمدن و شهرنشینی

محمدتقی رضویان*

قرن بیست و یکم در سال‌های آغازین خود با مسایل فراوانی مواجه گردیده که عمده‌ترین آنها جهانی شدن اقتصاد، توسعه فرهنگی و قومی، پیدایش دیدگاه‌های جدید در روابط بین‌الملل و برخورد یا گفتگوی تمدن‌ها می‌باشد. در عین حال، عمده‌ترین شاخص زندگی اجتماعی بشر، یعنی شهرنشینی، دستخوش تحولی عظیم و سریع گردیده است. امروزه بیش از نیمی از جمعیت کره زمین در شهرها زندگی می‌کنند و رشد جمعیت شهرنشین، به ویژه در کشورهای در حال توسعه غیرقابل اجتناب می‌نماید. نیروهای عظیم جهانی شدن این روند را تسریع می‌نماید. شاید بتوان گفت بزرگترین چالش قرن بیست و یکم استفاده از دو عامل جهانی شدن و شهرنشینی در جهت منافع توده‌های انسانی خواهد بود.

در قرن بیست و یکم کلان شهرها بزرگترین نقش را در شکل دهی اقتصاد جهانی بازی خواهند نمود. پیشرفت‌های تکنولوژیک و سهولت دسترسی به اطلاعات، کلان شهرها را قادر

* - دکتر محمدتقی رضویان؛ استاد رشته جغرافیای دانشگاه شهیدبهشتی، مدیر بخش برنامه‌ریزی شهری

خواهند نمود تا طرق جدیدی برای تولید محصولات آرایه و ارزان‌ترین راه‌های سرمایه‌گذاری و بهره‌برداری از منابع را شناسایی نمایند.

شهرها مراکز قدرت سیاسی و عظمت صنعتی، آموزش و نوآوری‌های علمی، هنری و فرهنگی به شمار می‌روند. آنها بزرگترین بازارهای مصرف، مراکز اصلی مبادلات علمی و تخصصی، منبع اصلی تولید و مبادله اخبار و اطلاعات، تأمین‌کننده اصلی خدمات و تسهیلات اوقات فراغت می‌باشد. شکل‌گیری شهرهای آینده در دنیای جدید از چند نظر قابل بررسی است. اول، شهرنشینی فزاینده کره زمین بدون تردید رو به گسترش خواهد بود. براساس پیش‌بینی‌های انجام شده جمعیت شهرنشین جهان به زودی به مرز ۵۵ درصد کل ساکنان کره زمین نزدیک خواهد شد.

دوم، ارتباطی مستمر و رو به افزایش میان شهرنشینی و جهانی شدن وجود خواهد داشت. جهانی شدن فرایندی چندوجهی می‌باشد که شهرها و مردم را از طریق جریان کالاها، خدمات، سرمایه و دانش هرچه بیشتر به هم نزدیک می‌نماید. در این میان کلان شهرها در پیشبرد این ارتباطات نقش اصلی را برعهده خواهند داشت.

سوم، در فرایند ترکیبی جهانی شدن و شهرنشینی امکانات واگذاری هرچه بیشتر قدرت و مسئولیت به مقامات محلی و جوامع مدنی تحقق خواهد یافت. زندگی در شهرهای آینده آزادی‌های اجتماعی و مدنی بیشتری به همراه خواهد داشت. تلاش شهروندان در جهت بسط دموکراسی و گسترش بسترهای مشارکتی منجر به توسعه فراگیر نه تنها برای خود شهرنشینان بلکه برای کلیه افراد جامعه در سطوح ملی و فراملی خواهد شد.

آنچه مسلم است، جهانی شدن نیز همچون سایر امواجی که در طی قرون متمادی جوامع بشری را در نوردیده و متحول ساخته است دارای ویژگی‌هایی است که برخورد با آنها باید توأم با برنامه‌ریزی، مدیریت و حفظ منافع ملی و مردمی باشد. باید از سیاست‌گذاری‌های تک بعدی همراه با عدم دیدگاه‌های فضایی و منطقه‌ای در برنامه‌ریزی‌ها اجتناب نمود و تعامل مستمر جهانی شدن، شهرنشینی و توسعه فرهنگی و تمدنی را به عنوان زیر بنای تفکر برنامه‌ریزی پذیرفت.

لازم به توضیح است که این مطلب چکیده مقاله انگلیسی است که در صفحات بعد